

KS. ŁUKASZ KRUCKI* – GNIEZNO
JUSTYNA MIZERKA** – GNIEZNO

ZESPÓŁ ARCHIWUM PRYMASA POLSKI W ZASOBIE ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNEGO W GNIEŹNIE

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, chociaż zostało powołane do istnienia dopiero w 1960 r.¹, w swoim zasobie skupia archiwalia o znacznie starszej metryce, sięgającej nierzadko czasów średniowiecza. Wytworzone na przestrzeni wieków przez różne instytucje kościelne akta odzwierciedlają pozycję archidiecezji (i metropolii) gnieźnieńskiej w strukturze Kościoła polskiego oraz wskazują na znaczenie arcybiskupów gnieźnieńskich (od XV w. prymasów Polski) wśród polskiego episkopatu. Zasób Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie jest przez to istotnym elementem dziedzictwa narodowego, który obejmuje obecnie 1.283 zespoły. Głównie są to: akta konsystorza generalnego, akta kurii metropolitalnej, akta trybunału metropolitalnego, akta kapituły metropolitalnej, zbiory dokumentów, zbiór listów, akta seminarium duchownego, akta dekanalne oraz akta parafialne². Jednym z najcenniejszych jest zespół noszący nazwę: Archiwum Prymasa Polski. Odnosi się on do działalności prymasów Polski – kard. Edmunda Dalbora i kard. Augusta Hlonda³, a przez to ukazuje ich wielopłaszczyznowe

* Ks. Łukasz Krucki – dr historii Kościoła; zastępca dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, wykładowca w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie; e-mail: krucki@op.pl

ORCID 0000-0003-2972-9113

** Justyna Mizerka – mgr archeologii; kustosz w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie; e-mail: jmizerka@gniezno.opoka.org.pl

ORCID 0000-0002-3454-671X

¹ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie (dalej: AAG), Akta Kurii Metropolitalnej. Dział I (dalej: AKM I), sygn. 1823, Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie; „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, 43 (1988) nr 7-8-9, s. 183-185.

² M. Aleksandrowicz, J. Rył, W. Zientarski, *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*, w: *Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 r.). Informator o materiałach archiwalnych*, red. Cz. Skopowski, Warszawa 1982, s. 85.

³ Archiwum prymasowskie odnoszące się do działalności prymasów Polski doby staropolskiej, obejmujące 163 tomy akt, w okresie zaborów zostało na polecenie abpa Zygmunta Felińskiego prze-

zaangażowanie na niwie kościelnej, państwowej oraz międzynarodowej w latach 1919-1948. W jubileuszowym roku 600-lecia zaistnienia prymasostwa w Polsce należy przybliżyć szerszemu gronu odbiorców rangę tych akt oraz przekazać ich inwentarz. Powinno się to okazać przydatne zwłaszcza dla badaczy zgłębiających różne dziedziny historii (nie tylko historię Kościoła) w okresie dwudziestolecia międzywojennego, II wojny światowej oraz tworzenia się nowej rzeczywistości polityczno-kościelnej po 1945 r.

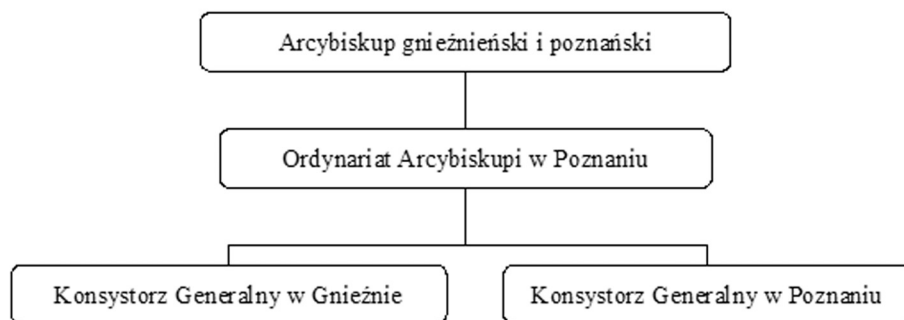
I. Kancelaria Prymasa Polski

W okresie niewoli narodowej zaborcy zakazali arcybiskupom gnieźnieńskim (od 1821 r. gnieźnieńskim i poznańskim) używania tytułu prymasa Polski, a jednocześnie przyczynili się do ukrócenia ich rozległej władzy jurysdykcyjnej, uzyskiwanej sukcesywnie na przestrzeni wieków. Sytuacja zmieniła się w 1918 r., gdy Polska odzyskała niepodległość, a z początkiem roku następnego Wielkopolska znalazła się w granicach odrodzonego państwa polskiego. Wydawać się wówczas mogło, że odtąd kard. Edmund Dalbor (jako arcybiskup gnieźnieński i poznański) bezsprzecznie stanie się liderem polskiego episkopatu i zajmie w nim pozycję, która przysługiwała prymasom Polski przed rozbiorami. Wytworzone w trakcie ponad stuletniego okresu niewoli narodowej zmiany sprawiły jednak, że jego pozycja została zachwiana przez drugiego polskiego kardynała – Aleksandra Kakowskiego, arcybiskupa warszawskiego, tytułującego się prymasem Królestwa Polskiego. Wzmagający się i długo nierozstrzygnięty (do 1925 r.) spór między tymi dwoma hierarchami podzielił zarówno poszczególnych biskupów, jak i polskie społeczeństwo. Wpłynął również w pewnym sensie na fakt ograniczenia ogólnopolskiej aktywności arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, prymasa Polski. Niemalym utrudnieniem było również i to, że w trakcie ponad stuletniego okresu rozbiorów likwidacji uległy wszelkie agendy związane z organizacją i funkcjonowaniem kancelarii prymasowskiej doby staropolskiej, która mieściła się w Łowiczu. Nic zatem dziwnego, że w pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, gdy system kancelarii prymasowskiej jeszcze się nie wykrystalizował, kard. Edmund Dalbor musiał prowadzić swoją działalność aktotwórczą w oparciu o istniejące w archidiecezjach gnieźnieńskiej i poznańskiej kościelne instytucje centralne. Te natomiast posiadały skomplikowaną strukturę, wygenerowaną przez okoliczności związane z obostrzeniami nałożonymi przez zaborcę pruskiego. Przede wszystkim wpłynął na nią fakt połączenia w 1821 r. archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej unią personalną. Wprawdzie tenor bulli *De salute animarum* stanowił jedynie o osobie wspólnego arcybiskupa dla obu wielkopolskich archidiecezji, przy zachowaniu odrębności pozostałych urzędów diecezjalnych, w praktyce jednak scentralizowano poszczególne instytucje w celu lepszego nad nimi nadzoru. W ten sposób ustanowiono na wzór niemiecki instytucję Ordynariatu Arcybiskupiego w Poznaniu, który miał

wiezione z Łowicza do Warszawy. W stolicy uległo spaleni podczas Powstania Warszawskiego. Zob. H. Rybus, *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 3 (1961) s. 113-115.

pełnić rolę przybocznego biura arcybiskupa. Przez ordynariat miały przechodzić wszelkie sprawy wymagające decyzji ordynariusza, co sprawiło, że stał się on rodzajem „super kurii”, której podlegały konsystorz generalne w Gnieźnie i Poznaniu (Zob. Schemat nr 1)⁴. Po 1918 r. Ordynariat Arcybiskupi w Poznaniu uzyskał dodatkowe kompetencje. Stał się instytucją załatwiającą sprawy związane z działalnością wielkopolskiego hierarchy jako prymasa Polski.

Schemat nr 1. Struktura organizacyjno-administracyjna archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej do 31 I 1927 r.

W 1919 r. zaprowadzono system prowadzenia akt prymasowskich w oparciu o trzy działy:

- Dział I: Prymas Polski;
- Dział II: Ordynariusz gnieźnieński i poznański;
- Dział III: Opiekun (od 1931 r. Protektor) Spraw Wychodźstwa.

Przyrost obowiązków niewątpliwie stanowił kłopot dla niewielkiego zespołu pracowników ordynariatu, ale w okresie rządów kard. Edmunda Dalbora nie poczyniono w tej dziedzinie żadnych reform. Te nastąpiły dopiero z nastaniem nowego arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego – Augusta Hlonda (Zob. Tabela nr 1).

Tabela 1. Obsada Ordynariatu Arcybiskupiego w Poznaniu.

Funkcja	Urzędujący w 1919 r.	Urzędujący w 1926 r.
1	2	3
Arcybiskup	kard. Edmund Dalbor	kard. August Hlond
Kapelan	ks. Tadeusz Zakrzewski	ks. Nikodem Mędlewski

⁴ S. Wilk, *Archidiecezja gnieźnieńska w II Rzeczypospolitej. Administracja archidiecezji pod rządami kard. Edmunda Dalbora i kard. Augusta Hlonda*, Lublin 1987, s. 30-37; tenże, *Archidiecezja gnieźnieńska pod rządami arcybiskupów: Edmunda Dalbora (1915-1926) i Augusta Hlonda (1926-1948)*, w: *1000 lat Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, red. J. Strzelczyk, J. Górny, Gniezno 2000, s. 384-387.

1	2	3
Radcy w ordynariacie	–	bp Stanisław Łukomski
		ks. Henryk Zborowski
		vacat
Asesor	–	ks. Stanisław Czapski
Dyrektor kancelarii	ks. Stanisław Czapski	ks. Franciszek Lewandowski
Sekretarze kancelarii	ks. Leonard Kurpisz	ks. Nikodem Mędlewski
		ks. Czesław Wojciechowski
		ks. Kornel Witaszek
Prezes Rady Ordynariatu	kard. Edmund Dalbor	kard. August Hlond
Wiceprezes Rady Ordynariatu	Vacat po śmierci bpa Pawła Jandzika	bp Stanisław Łukomski
Radcy Rady Ordynariatu	ks. Władysław Meszczyński	bp Antoni Laubitz
	ks. Robert Weimann	ks. Czesław Meissner
	ks. Czesław Meissner	ks. Stanisław Adamski
	ks. Stanisław Łukomski	ks. Franciszek Ruciński
		ks. Henryk Zborowski

Źródło: *Elenchus archidiecezji gnieźnieńskiej 1919*; *Elenchus archidiecezji gnieźnieńskiej 1926*.

Niemniej, odnosząc się jeszcze do kwestii związanej z kancelaryjną działalnością kard. Edmunda Dalbora, należy pamiętać, że w 1922 r. przy Biurze Episkopatu w Warszawie została ustanowiona „Kancelaria Prymasowska”. Fakt ten nie miał jednak – według Stanisława Wilka SDB – podłoża jurysdykcyjnego wobec innych biskupów⁵. Nie służył również sprawom ściśle kancelaryjnym. Był on jedynie formą wyrażenia pretensji do pałacu prymasowskiego w stolicy, który kard. Edmund Dalbor pragnął odzyskać⁶. Akt ten wywołał jednak duży rozgłos między hierarchami, którzy upatrywali w nim chęć wskrzeszenia przedrozbiorowych prerogatyw prymasów Polski. Takiego zamiaru dopatrzył się również badacz prymasostwa Edmunda Dalbora – ks. Marian Fąka, gdy zauważył, że w sprawę ustanowienia „Kancelarii Prymasowskiej” włączył się nawet nuncjusz Lorenzo Lauri i „ostro zwalczał pretensje arcybiskupa gnieźnieńskiego do wykonywania jurysdykcji prymasowskiej i zabiegał w Rzymie o zamknięcie kancelarii prymasowskiej”⁷. Doszło nawet do tego, że prymas Edmund Dalbor musiał złożyć wyjaśnienie z celowości swojego postanowienia na posiedzeniu Komitetu Biskupów. Zostało ono uznane przez biskupów za wystarczające i cała sprawa teoretycznie poszła w niepamięć. Dojmujące dla prymasa doświadczenie sprawiło jednak, że zaniechał on planów głębszej reformy kancelarii konsystorskiej, by w ten sposób

⁵ S. Wilk, *Funkcja Prymasa Polski w II Rzeczypospolitej*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 26 (1988) nr 2, s. 178.

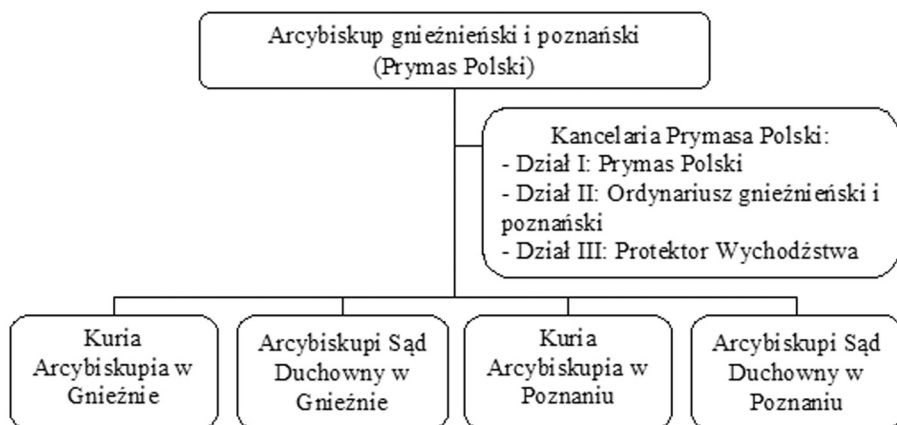
⁶ Zob. AAG, Archiwum Prymasa Polski. Dział I, sygn. 169.

⁷ M. Fąka, *Kwestia prymasostwa w okresie arcybiskupich rządów kardynała Edmunda Dalbora (1915-1926)*, „Prawo Kanoniczne”, 20 (1977) nr 3-4, s. 120-121.

nie zadrażniać i tak już napiętych relacji z biskupami i nuncjuszem apostolskim w Polsce⁸.

Niezbędnej reformy systemu kancelaryjnego podjął się następca Edmunda Dalbora – August Hlond. Z końcem stycznia 1927 r. rozwiązał on Ordynariat Arcybiskupi w Poznaniu, a podlegające mu konsystorzce generalne w Gnieźnie i Poznaniu przekształcił w kurie diecezjalne i sądy biskupie. Dodatkowo na mocy tego samego dekretu – z 31 I 1927 r. – ustanowił Kancelarię Prymasa Polski (Zob. Schemat nr 2)⁹.

Schemat 2. Struktura organizacyjno-administracyjna archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej po 31 I 1927 r.

Z założenia Kancelaria Prymasa Polski miała obejmować trzy działy:

- 1) sprawy związane z prymasostwem (tzw. generalia),
- 2) kwestie odnoszące się do prymasa jako arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego (tzw. ordynariat);
- 3) sprawy protektoratu nad Polonią.

W rzeczywistości jej uprawnienia były znacznie szersze. Przydzielono jej sprawy Seminarium Arcybiskupiego w Poznaniu (wraz z nadzorem nad jego uposażeniem), a także kwestie związane z wewnętrznym majątkiem obu wielkopolskich archidiecezji¹⁰. Ponadto Kancelaria Prymasa Polski miała zająć się sprawami związanymi z działalnością Sekretariatów Generalnych, Misji Zagranicznych, opieki duszpasterskiej nad Polonią, studiów zagranicznych du-

⁸ Wilk, *Funkcja Prymasa*, s. 178.

⁹ Ł. Krucki, *Jak powstała Kuria Arcybiskupia w Gnieźnie? O ustanowieniu centralnego urzędu archidiecezji gnieźnieńskiej w dwudziestolecie międzywojennym*, w: *Kurie (archi)diecezjalne Kościoła rzymskokatolickiego w II Rzeczypospolitej*, red. M. Dębowska, Lublin 2016, s. 24.

¹⁰ Wilk, *Archidiecezja gnieźnieńska*, s. 29.

chowieństwa, Unii Apostolskiej oraz Arcybractwa Wiecznej Adoracji¹¹. Nie można również zapominać, że Kancelarii Prymasa Polski zlecono wydawanie urzędowego pisma – „Miesięcznika Kościelnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”¹² oraz corocznych elenchusów, które od 1929 r. określane były jako *Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej*¹³. Z przytoczonego zakresu kompetencji jasno wynika, że Kancelaria Prymasa Polski przejęła część spraw znajdujących się uprzednio w sferze zainteresowań Ordynariatu Arcybiskupiego. Istotną różnicą było natomiast to, że nie stanowiła ona instytucji nadrzędnej ani w stosunku do kurii arcybiskupich (w Gnieźnie i Poznaniu), ani tym bardziej w stosunku do sądów kościelnych ulokowanych w wielkopolskich stolicach arcybiskupich¹⁴.

W Kancelarii Prymasa Polski starano się zatrudniać osoby kompetentne, stąd też w początkowym okresie w jej skład wchodził duchowni pracujący uprzednio w Ordynariacie Arcybiskupim w Poznaniu. Z czasem, ze względów oczywistych, następowała fluktuacja na poszczególnych urządach, co było efektem awansu niektórych pracowników, bądź też wyrazem naturalnej wymiany pokoleniowej (Zob. Tabela nr 2).

Tabela 2. Obsada Kancelarii Prymasa Polski

Funkcja	Urzędujący w 1928 r.	Urzędujący w 1938 r.
Dyrektor Szeff	ks. Franciszek Lewandowski	ks. Henryk Zborowski
Referenci	ks. Henryk Zborowski	ks. Stefan Durzyński
	ks. Stanisław Czapski	ks. Franciszek Lewandowski
	ks. Jan Noryskiewicz	
Sekretarze	ks. Franciszek Rutkowski	–
	ks. Stefan Abt	
	ks. Józef Pawlak	
Kierownik biura	–	ks. Władysław Staniszewski

Źródło: *Elenchus archidiecezji gnieźnieńskiej 1928*; *Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej 1938*.

¹¹ *Co do właściwego adresowania*, „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, 44 (1927) nr 2, s. 1; S. Kosiński, *August Hlond 1926-1948*, w: *Na stolicy prymasowskiej w Gnieźnie i Poznaniu. Szkice o prymasach Polski w okresie niewoli narodowej i w II Rzeczypospolitej*, red. F. Lenort, Poznań 1982, s. 338.

¹² Do 1934 r. tytuł pisma urzędowego brzmiał: „Miesięcznik Kościelny dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”. Zob. L. Wilczyński, *Ordynariat Arcybiskupi w Poznaniu i Kancelaria Prymasa Polski w dwudziestolecu międzywojennym*, „Ecclesia. Studia z dziejów Wielkopolski”, 1 (2003) s. 273.

¹³ Ł. Krucki, *Rubrycele i schematyzmy archidiecezji gnieźnieńskiej. Katalog druków przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie*, Gniezno 2016, s. 43.

¹⁴ Wilczyński, *Ordynariat Arcybiskupi*, s. 268-270.

Na czele Kancelarii Prymasa Polski stał dyrektor, którego od 1930 r. określano jako szefa kancelarii. Jemu podlegali referenci i sekretarze. Początkowo personel kancelarii był dość liczny, składał się z 7 osób. Z czasem jednak, z przyczyn ekonomicznych, został ograniczony, tak iż w 1938 r. obejmował jedynie szefa kancelarii, dwóch referentów i kierownika biura (Zob. Tabela nr 2). Mimo skromnej obsady osobowej wypełniał polecenia prymasa Polski¹⁵.

Metoda pracy Kancelarii Prymasa Polski okresu międzywojennego była tożsama z przyjętym powszechnie systemem akt sprawy, który w zunifikowanych archidiecezjach wielkopolskich obowiązywał od XIX w.¹⁶

II. Charakterystyka zespołu

Archiwum Prymasa Polski stanowią 493 jednostki archiwalne¹⁷, zgrupowane w trzech działach:

Dział I – Prymas Polski – obejmuje sprawy związane z szeroko pojmowaną aktywnością kardynałów Edmunda Dalbora i Augusta Hlonda na polu kościelnym i państwowym (228 jednostek).

Dział II – Ordynariusz gnieźnieński i poznański – skupia sprawy odnoszące się do działalności arcybiskupów Edmunda Dalbora i Augusta Hlonda jako ordynariuszy wielkopolskich archidiecezji (105 jednostek).

Dział III – Protektor Spraw Wychodźstwa – podejmuje m.in. kwestie związane z aktywnością prymasów okresu międzywojennego wśród Polonii i na jej rzecz (120 jednostek).

Dodatkowo – *post factum* – został wyodrębniony dział IV (40 jednostek), który stanowi efekt kancelaryjnej działalności prymasa Augusta Hlonda z czasu II wojny światowej. Zaznaczyć jednak należy, iż dział ten jest jednak niekompletny, gdyż zasadnicza część wojennej korespondencji kard. Augusta Hlonda, przechowywana początkowo w Łądzie i opracowana przez ks. Stanisława Kosińskiego SDB, znajduje się obecnie w Archiwum Salezjańskim Inspektorii Piłskiej.

W zespole Archiwum Prymasa Polski znajdują się również akta z lat 1945-1948, ale te są dopiero w trakcie opracowywania. Do 30 czerwca 2017 r. uporządkowano i opracowano 65 teczek stanowiących jego zasób.

III. Wojenne i powojenne losy Archiwum Prymasa Polski

Akta Kancelarii Prymasa Polski do 1939 r. znajdowały się w Poznaniu. Zaraz po wybuchu wojny prymas August Hlond podjął decyzję, żeby najważniejsze jednostki zabrać ze sobą i w ten sposób rozpoczęła się ich wojenna migracja. Przewieziono je do Lubartowa, gdzie 8 września zostały zdeponowane w klasztorze Kapucynów. Nie uchroniło to akt przed poważnymi stratami wynikającymi

¹⁵ M. Banaszak, F. Lenort, *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu*, w: *Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 r.)*. Informator o materiałach archiwalnych, red. Cz. Skopowski, Warszawa 1982, s. 371.

¹⁶ S. Wilk, *Kancelaria konsystorska w zaborze pruskim na przełomie XIX i XX w.*, ABMK, 64 (1995) s. 41-47.

¹⁷ Stan na 30 czerwca 2017 r.

z niewłaściwego przechowywania¹⁸. Akta pozostawione w Poznaniu uległy natomiast rozproszaniu i częściowej destrukcji. Niemcy, którzy wkroczyli do Poznania, przejęli wszystkie dokumenty, a następnie dokonali ich selekcji. Te, które uznali za bezwartościowe przekazali na utylizację do papierni w Czerwonaku pod Poznaniem. Pozostałe akta zostały złączone z archiwaliami wytworzonymi przez kancelarię arcybiskupów gnieźnieńskich i poznańskich doby zaborów (przed wojną w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu było ok. 3.300 jednostek tych akt). Jako że w latach 1939-1945 były one przechowywane w różnych miejscach i w rozmaitych warunkach, stąd też niekorzystnie wpłynęło to na ich układ oraz stan zachowania¹⁹.

Po wojnie, w 1946 r., rozwiązano unię personalną łączącą Gniezno i Poznań, a w jej miejsce ustanowiono inną, łączącą archidiecezję gnieźnieńską z archidiecezją warszawską. W zaistniałej sytuacji kard. August Hlond przeniósł się z Poznania do Warszawy i tam też zabrał swoje archiwum. Lata 1946-1948 okazały się jednak bardzo burzliwe, stąd też – według relacji przełożonego generalnego Towarzystwa Chrystusowego w latach 1976-1983, ks. Czesława Kamińskiego, a zasłyszanej od bpa Antoniego Baraniaka²⁰ – jeszcze za życia kard. Hlonda (†22 X 1948 r.) zdecydowano by w katedrze gnieźnieńskiej ukryć część Archiwum Prymasa Polski pochodzącą z czasu wojny i w ten sposób uchronić ją przed przejęciem przez władze komunistyczne. Odmienną wersję faktu ukrycia w katedrze gnieźnieńskiej Archiwum Prymasa Polski z lat 1939-1945 przekazał ks. Władysław Ziętarski (dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie w latach 1960-1991). Twierdził on, że archiwum prymasowskie czasu wojny zostało schowane przez bpa Antoniego Baraniaka i ks. kan. Stefana Durzyńskiego tuż przed aresztowaniem prymasa Stefana Wyszyńskiego, we wrześniu 1953 r. Po 1956 r. zarówno bp Antoni Baraniak, jak i kan. Stefan Durzyński poszukiwali tych akt, ale nie mogli ich odnaleźć. Udało się to dopiero jesienią 1964 r. ks. Władysławowi Ziętarskiemu, który przy rozbieraniu regałów podczas przebudowy pomieszczeń bibliotecznych w archiwum, natrafił na 38 dobrze zachowanych teczek schowanych w narożniku za regałem bibliotecznym²¹. O całej sprawie niezwłocznie powiadomił prymasa Stefana Wyszyńskiego, który w Gnieźnie, jako stolicy prymasowskiej, upatrywał odtąd miejsca przechowywania także i dla innych akt wytworzonych przez kancelarię prymasowską okresu międzywojennego.

IV. Opracowanie zespołu

Archiwum Prymasa Polski zawierające archiwalia z okresu międzywojennego zostało przekazanie do Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie w 1969 r.²² Wpływ na to miała niewątpliwie osobista decyzja prymasa Stefana Wyszyńskie-

¹⁸ B. Filipiak, *Niektóre wiadomości o Kardynale Prymasie Auguście Hlondzie z czasów wojny 1939-1945*, „Sacrum Poloniae Millennium”, 11 (1965) s. 480.

¹⁹ Banaszak, Lenort, *Archiwum Archidiecezjalne*, s. 371.

²⁰ AAG, Sekretariat Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, Notatki ks. Mariana Aleksandrowicza do katalogu Archiwum Prymasa Polski, zeszyt 1, b.pag.

²¹ Tamże.

²² AAG, AKM I, sygn. 1823, k. 3.

go, jak i wspomniany już fakt odnalezienia w katedrze gnieźnieńskiej wojennego archiwum prymasa Augusta Hlonda. Nie od razu zabrano się jednak do ich opracowania. Niewielki zespół pracowników merytorycznych instytucji, obejmujący trzy osoby (ks. Władysława Ziętarskiego, ks. Mariana Aleksandrowicza oraz Jadwigę Rył), sprawił, że prace inwentaryzacyjne (i w pewnym sensie również konserwatorskie) musiały zostać odłożone do 1975 r. Dopiero wówczas, na przełomie października i listopada, ks. Marian Aleksandrowicz podjął się wstępnych prac związanych z opracowaniem zespołu²³. Posuwały się one jednak powoli, gdyż Archiwum Prymasa Polski znajdowało się w katastrofalnym stanie. Akta w znacznej mierze były wymieszane, a złe warunki ich przechowywania podczas wojny sprawiły, że niejednokrotnie były one zawilgocone (lub nawet zalane) oraz zagrzybione. Należało zatem najpierw je scalić, a następnie skatalogować i nadać im sygnatury, tak by całość odzwierciedlała przedwojenny system kancelaryjny prymasa Polski. Prace w tym zakresie trwają nadal. Należy bowiem zaznaczyć, że w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie znajduje się jeszcze ok. 7 m.b. akt przynależnych do tego zespołu, które nie zostały opracowane. Zasadniczo są to archiwalia obejmujące sprawy z lat wojennych i powojennych, chociaż można odnaleźć wśród nich i pojedyncze akta odnoszące się do okresu międzywojennego.

Archiwalia z Archiwum Prymasa Polski z okresu międzywojennego zostały w latach 2002-2013 przepakowane do nowych teczek kartonowo-płóciennych zachowujących oryginalne opisy oraz zawartość. Teczki te zostały wykonane w pracowni introligatorskiej funkcjonującej w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie²⁴. Było to podyktowane wcześniejszymi sugestiami ks. Mariana Aleksandrowicza, który opracowując Archiwum Prymasa Polski już w 1980 r. zwrócił uwagę, że

Akta wymagają usztywnienia. Teczki, jakie zrobione zostały w Sekretariacie Prymasa Polski w Warszawie są efektowne, ale nie spełniają swojego zadania; są bowiem wykonane z cienkiej tektury, na skutek czego po dłuższym składaniu na półce dolna część akt rozwija się. Trzeba je koniecznie usztywnić przy pomocy związanych teczek zrobionych z grubej i twardej tektury²⁵.

Obecne rozwiązanie, będąc realizacją postulatu ks. Mariana Aleksandrowicza, zapewnia Archiwum Prymasa Polski właściwą ochronę, tym bardziej, że akta w nim zgromadzone są typowymi luzami w teczkach.

Istotną uwagę odnoszącą się do sprawy opracowania zespołu Archiwum Prymasa Polski jest kwestia sygnowania akt. W trakcie opracowywania zespołu sygnatury poszczególnym jednostkom nadawał ks. Marian Aleksandrowicz. Jednakże w 2002 r., gdy wprowadzono w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie system katalogowania w formie elektronicznej, należało ze względów praktycznych nadać im nowe sygnatury, które odpowiadałyby zainstalowanemu syste-

²³ AAG, Archiwum Sekretariatu Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, Księga zajęć 2 IX 1973 – 17 IV 1977, b. pag. (od 27 X 1975 r.).

²⁴ <http://www.archiwum.archidiecezja.pl/news/97/56/Zakonczone-oprawianie-teczek-z-Archiwum-Prymasa-Polski.html> (dostęp: 24.06.2017).

²⁵ AAG, Archiwum Sekretariatu Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, Notatki ks. Mariana Aleksandrowicza do katalogu Archiwum Prymasa Polski, zeszyt 1, b. pag.

mowi informatycznemu. Zarówno stare, jak i nowe sygnatury (wprowadzone po 2002 r.) umożliwiają łatwą identyfikację poszukiwanych jednostek archiwalnych.

INWENTARZ ZESPOŁU ARCHIWUM PRYMASA POLSKI W ZASOBIE ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNEGO W GNIEŹNIE

Dział I: Prymas Polski (APP I)

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
1	Unia Kościołów	1920-1939	1/1
2	Unia Kościołów	1938-1939	1/2
3	Kościół katolicki obrządku greckiego	1862-1939	2
4	Kościół katolicki obrządku wschodniego	1926-1939	3
5	Konkordat Stolicy Apostolskiej z RP. Pertraktacje	1919-1924	4/3
6	Konkordat Stolicy Apostolskiej z RP. Pertraktacje	1921-1938	4/2
7	Konkordat Stolicy Apostolskiej z RP. Pertraktacje	1925-1929	4/4
8	Konkordat Stolicy Apostolskiej z RP. Pertraktacje	1930-1939	4/1
9	Catholica Unio	1926-1932	5
10	Union Catholique Internationale de Service Social	1925-1939	6
11	Slavia Catholica	1928-1939	7
12	Union Catholique d' Etudes Internationales	1926-1935	8
13	Majątek kościelny	1917-1938	9
14	Ministerstwo Wyznań i Oświecenia Publicznego	1927-1938	10
15	Polityka	1927-1937	11
16	Polityka	1929-1937	12
17	Konstytucja RP	1921-1937	13
18	Akcja Katolicka	1920-1938	14/1
19	Akcja Katolicka	1923-1938	14/2
20	Naczelny Instytut Akcji Katolickiej. Generalia	1928-1937	15
21	Naczelny Instytut Akcji Katolickiej. Zjazdy i kursy dla dyrektorów Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej	1930-1936	16
22	Komisja Episkopatu Polski d/s społecznych	1929	17
23	Akcja społeczna	1928-1938	18/1
24	Akcja społeczna	1908-1938	18/2
25	Rada Społeczna	1929-1939	19
26	Statuty organizacji katolickich	1919-1934	20/1
27	Statuty organizacji katolickich	1919-1935	20/2
28	Ustawa małżeńska (dot. małżeństw cywilnych)	1920-1933	21
29	Kancjonał	1911-1931	22
30	Muzyka kościelna	1917-1938	23
31	Liturgia	1923-1938	24

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
32	Śpiewnik kościelny	1919-1938	25
33	Komisja Szkolna Episkopatu Polski	1919-1939	26
34	Szkolnictwo polskie. Nauka religii	1919-1933	27/1
35	Szkolnictwo polskie. Nauka religii	1934-1936	27/2
36	Szkolnictwo polskie. Nauczanie religii 1937-1938	1937-1938	27/3
37	Wychowanie państwowe	1929 1933-1937	28
38	Duszpasterstwo akademickie	1937-1939	29
39	Mniejszości narodowe w Polsce	1926-1937	30
40	Kościół i hospicjum św. Stanisława w Rzymie	1909-1938	31
41	Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie	1919-1939	32
42	Papieski Instytut Polski w Rzymie	1924-1939	33
43	Korespondencja rektora Instytutu Polskiego w Rzymie z Prymasem Polski	1930-1932	33a
44	Uniwersytety zagraniczne	1923-1936	34
45	Patronaty kościelne	1920, 1938	35
46	Instytut Misyjny w Lublinie	1923-1936	36
47	Rycerze Kolumba	1923-1936	37
48	Związek Harcerstwa Polskiego	1923-1939	38
49	Związek Harcerstwa Polskiego. Załączniki	1923-1937	39
50	Katolicki Związek Kobiet	1934-1939	40
51	Katolicki Związek Kobiet	1927-1939	41
52	Zjednoczenie Katolickich Związków Polek	1922-1934	42
53	Verband Deutscher Katholiken in Polen	1924-1937	43
54	Związek Młodzieży Ludowej Wiejskiej	1927-1939	44
55	Zakłady kościelne opieki i wychowania w Polsce. Nadzór państwa	1926-1933 1938	45
56	Katolicki Związek Młodzieży Męskiej	1934-1936	46
57	Katolicki Związek Młodzieży Męskiej	1937-1939	47
58	Katolicki Związek Młodzieży Męskiej	1934-1938	48
59	Zjednoczenie Młodzieży Polskiej	1930-1931	49
60	Zjednoczenie Młodzieży Polskiej	1932-1933	50
61	Zjednoczenie Młodzieży Polskiej	1933-1934	51
62	Zjednoczenie Młodzieży Polskiej	1930-1935	51a
63	Katolicki Związek Mężów	1934-1939	52
64	Instytut Wyższej Kultury Religijnej w Polsce	1937-1939	53
65	Uniwersytety ludowe	1938	54
66	Instytuty Naukowego Badania Komunizmu	1929	55
67	Stronnictwa i organizacje polityczne a Kościół katolicki	1926-1938	56
68	Legion Młodych „Straż Przednia”	1932-1938	57
69	Fundacja potulicka im. Anieli hr. Potulickiej na utrzymanie KUL	1926-1939	58

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
70	Zatargi. Varia	1929-1939	59
71	Nuncjatura apostolska w Polsce	1918-1939	60
72	Akta osobiste prywatne J. Emin. Edmunda kard. Dalbora	1888-1922	61
73	Akta osobiste prywatne J. Emin. Edmunda kard. Dalbora	1923-1926	61/2
74	J. Em. Edmund Dalbor. Kondolencje	1915-1926	62
75	Kard. Edmund Dalbor. Odznaczenia godnością kardynalską	1919-1920	63
76	Listy pasterskie i orędzia Episkopatu Polski	1936-1939	64
77	Listy Ojca Św. do Episkopatu Polski	1918-1935 1937	65
78	Wnioski o audiencję u kard. E. Dalbora	1915-1925	66/1
79	Wnioski o audiencję	1926-1939	66/2
80	Em. August kard. Hlond. Odznaczenie godnością kardynalską	1927-1928	67
81	Tytuł i przywileje Prymasa Polski	1919-1938	68
82	Order „Orła Białego”	1921-1939	69
83	Adresy hołdownicze	1921-1929	70/1
84	Adresy hołdownicze	1930 1932-1935	70/2
85	Adresy hołdownicze. Archidiecezja gnieźnieńska	1919-1935	70/3
86	Adresy hołdownicze. Archidiecezja poznańska	1920-1935	70/4
87	Kard. August Hlond. Korespondencja	1926-1939	70/5
88	J. Em. August kard. Hlond. Życzenia	1925-1926	71/1
89	J. Em. August kard. Hlond. Życzenia	1927	71/2
90	Kard. A. Hlond. Życzenia	1928-1929	71/3
91	Kard. A. Hlond. Życzenia	1930-1931	71/4
92	Kard. A. Hlond. Życzenia	1932-1934	72/1
93	Kard. A. Hlond. Życzenia	1935-1936	72/2
94	Kard. A. Hlond. Życzenia	1937	72/3
95	Kard. A. Hlond. Życzenia	1937	72/4
96	Kard. A. Hlond. Życzenia i telegramy	1926	72/5
97	Kard. A. Hlond. Życzenia i telegramy	1927-1928	72/6
98	Kard. A. Hlond. Życzenia i telegramy	1929-1937	72/7
99	Kard. A. Hlond. Kondolencje	1926-1931	73/1
100	Kard. A. Hlond. Kondolencje	1933-1934	73/2
101	J. Em. August kard. Hlond. Zaproszenia	1926-1929	74/1
102	J. Em. August kard. Hlond. Zaproszenia	1930-1932 1934	74/2
103	J. Em. August kard. Hlond. Zaproszenia	1936-1938	74/3
104	Jubileusz 10-lecia J. Em. Augusta kard. Hlonda. Odgłosy prasy	1936	75/1

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
105	Jubileusz 10-lecia ingresu J. Em. Augusta kard. Hlonda	1936	75/2
106	Jubileusz 10-lecia J. Em. kard. [A.] Hlonda	1936-1937	75/3
107	Jubileusz 25-lecia kapłaństwa J. Em. Augusta kard. Hlonda. Życzenia	1930	76/1
108	Jubileusz 25-lecia kapłaństwa j. Em. Augusta kard. Hlonda. Życzenia	1930	76/2
109	Jubileusz 25-lecia kapłaństwa J. Em. Augusta kard. Hlonda. Życzenia	1930	76/3
110	Jubileusz 25-lecia kapłaństwa J. Em. Augusta kard. Hlonda. Odgłosy prasy	1930	76/4
111	Konklawe	1939	77
112	Przyjazdy i przyjęcia dostojników	1923-1938	78
113	Misje zagraniczne	1928-1939	79
114	Wycieczki do Polski	1927-1938	80
115	Wycieczki Polaków do Polski z zagranicy	1925-1938	81
116	Biura podróży	1931-1939	82
117	Międzynarodowe kongresy eucharystyczne	1921-1936	83
118	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Polsce	1930-1939	84
119	Międzynarodowy Kongres Filozofii Tomistycznej w Poznaniu	1933-1935	85
120	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Buenos Aires	1933-1936	86
121	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu	1937	87
122	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu. Odgłosy prasy	1937-1938	88a
123	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu. Odgłosy prasy	1936-1937	88b
124	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu. Odgłosy prasy	1937-1938	88c
125	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu. Odgłosy prasy	1934-1937	88d
126	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Buenos Aires	1934	89
127	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Buenos Aires	1934-1935	89a
128	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Dublinie	1931-1933	90a
129	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Dublinie. Załączniki	1931-1933	90b
130	Pielgrzymka Polska do Dublina [na Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny]	1931-1934	91

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
131	Kard. A. Hlond. Legacja papieska na Kongres Eucharystyczny w Lublanie	1934-1937	92
132	Kard. A. Hlond. Udział w I Kongresie katolików czechosłowackich w Pradze	1935	92a
133	Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Lublanie	1938-1939	93
134	Międzynarodowy Kongres Przeciwalkoholowy w Warszawie	1936-1937	94
135	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Budapeszcie	1936-1939	95
136	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Budapeszcie. Załączniki	1936, 1938	95a
137	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Manili	1936-1937	96a
138	Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Manili	1936-1939	96
139	Zjazdy i uroczystości w Austrii	1927-1938	97a
140	Zjazdy i uroczystości katolików w Austrii. Załączniki	1927-1938	97b
141	Zjazdy i uroczystości katolików w Niemczech	1920-1936	98
142	Uroczystości zamknięcia Jubileuszu Odkupienia w Lourdes	1932-1935	99
143	Biuro Episkopatu Polski	1922-1938	100
144	Komisja Unionistyczna Episkopatu Polski	1929	101
145	Komisja Episkopatu Polski do spraw fundacyjnych i charytatywnych	1937	102
146	Komisja Liturgiczna Episkopatu Polski (przed 1932)	1932	103
147	Komisja Papieska Episkopatu Polski	1920-1936	104
148	Komisja Prawna Episkopatu Polski	1928-1939	105
149	Komisja Prasowa Episkopatu Polski	1921-1939	106
150	Komisja Episkopatu Polski dla duszpasterstwa zagranicznego	1920-1929	107
151	Komisja Episkopatu Polski dla spraw Akcji Katolickiej	1928-1939	108
152	Komisja Synodalna Episkopatu Polski	1936-1937	109a
153	Komisja Synodalna Episkopatu Polski. Załączniki	1936	109b
154	Episkopat Polski. Personalne sprawy	1923-1939	110
155	Konferencja Plenarna Episkopatu Polski	1918-1919	111a
156	Konferencje Plenarne Episkopatu Polski	1923-1924	111b
157	Konferencje Plenarne Episkopatu Polski	1927 1929-1932	111c
158	Konferencje Plenarne Episkopatu Polski	1937-1939	111d
159	Protokoły konferencji plenarnych Episkopatu Polski	1919-1925	112
160	Polski Synod Plenarny	1929-1936	113a
161	Synod Plenarny Polski	1937-1939	113b
162	Synod Plenarny Polski z 1936	1934-1938	113c
163	Synod Plenarny Polski z 1936 r. Druki	1936-1938	113d

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
164	Unia Apostolska	1937-1938	114
165	Zakon Służby Bożej w narodzie polskim	1929-1937	115
166	Zakłady lecznicze. Szpitale	1930-1939	116
167	Ustawa o składkach na rzecz Kościoła katolickiego	1928-1937	117
168	Reforma rolna. Parcelacja dóbr kościelnych	1931-1939	118
169	Pałac prymasowski w Warszawie	1909 1921-1932	119
170	Katolicki Uniwersytet w Lublinie	1920-1927	120a
171	Katolicki Uniwersytet w Lublinie	1928-1932	120b
172	Katolicki Uniwersytet w Lublinie	1933-1939	120c
173	Katolicki Uniwersytet w Lublinie. Aneksy	1920-1939	120d
174	Seminaria duchowne	1933-1937	121
175	Papieskie Seminarium Wschodnie w Dubnie	1931-1938	122
176	Seminarium Duchowne w Gnieźnie	1922-1939	123
177	Audytor Polski św. Roty	1920-1939	124
178	Krucjata Eucharystyczna	1927-1939	125
179	Ambasada Polska przy Stolicy Apostolskiej	1919-1938	126
180	Liga Narodów	1927-1938	127
181	Duszpasterstwo wojskowe	1919-1939	129
182	Duszpasterstwo Niemców-katolików	1927-1934	130a
183	Duszpasterstwo Niemców-katolików	1936-1939	130b
184	Duszpasterstwo Niemców-katolików. Druki i wycinki gazetowe	1926-1936	130c
185	Diecezja katowicka	1919-1934	131a
186	Diecezja katowicka	1928-1939	131b
187	Generalny Komisariat Ziemi Świętej	1909-1936	132
188	Kard. A. Hlond. Kościół tytularny Matki Bożej della Pace w Rzymie	1927-1934	133
189	Miscellanea	1938-1939	134
190	Korespondencja księży biskupów (Varia)	1919-1935	135
191	Wychowanie państwowe	1934, 1938	136
192	Wycieczki z Polski	1933-1939	137
193	Protest przeciw prześladowaniom religii katolickiej w ZSRR i Meksyku	1923-1930	137a
194	Beatyfikacja Stanisława kard. Hozjusza	1926-1938	138
195	Beatyfikacja królowej Jadwigi	1932-1938	139
196	Objawienia w Słupi Wielkiej	1926-1936	140
197	Francja. Wizyta kard. Hlonda w 1936 r.	1935-1937	141
198	Pacyfizm i rozbrojenie	1927-1938	142
199	Walka z Kościołem	1922-1938	143
200	Walka z Kościołem w Niemczech	1922-1936	144
201	Walka z Kościołem w Niemczech	1937-1939	144b
202	Walka z Kościołem w ZSRR	1922-1937	144c

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
203	Prześladowania Kościoła w Meksyku	1927-1937	144d
204	Prześladowanie Kościoła w Hiszpanii	1931-1937	144e
205	Korespondencja. Varia	1924-1939	145
206	Katolicki Związek Zakładów Wychowawczych i Opiekuńczych	1930-1931	146
207	Liga Morska i Kolonialna	1931-1939	147
208	Korespondencja z o. Efresem Klawitterem	1930-1939	148
209	Korespondencja ks. Jana Korzonkiewicza	1927-1934	149
210	Korespondencja prof. dr Stefana Dąbrowskiego	1926-1939	150
211	Program nauki religii w szkołach	1933-1938	151
212	Beatyfikacja ks. Piotra Skargi	1934	152
213	„Kultura” – Tygodnik Katolicki	1936-1938	153
214	Testament śp. Marka Emanuela Małyńskiego	1937-1939	154
215	Nagroda im. prof. Tadeusza Chrzęszcza	1935-1937	155
216	Zatarg wawelski	1937	156
217	Korespondencja księży biskupów. Varia	1929-1939	157
218	Prasa katolicka. Varia	1919-1938	158
219	Totalitaryzm	1937-1938	159
220	Rasizm	1933-1938	160
221	Rotary Club	1930-1938	161
222	Masoneria	1923-1937	162
223	[Księga przychodów i rozchodów kasy kancelarii Prymasa Polski]	1932	–
224	[Księga przychodów i rozchodów kasy kancelarii Prymasa Polski]	1934	–
225	[Księga przychodów i rozchodów kasy kancelarii Prymasa Polski]	1938	–
226	[Księga dochodów i rozchodów za metryki]	1929-1930	–
227	Osobiste prywatne J. Em. Augusta kard. Hlonda	1929-1938	–
228	Osobiste prywatne J. Em. Augusta kard. Hlonda	1938-1939	–

Dział II: Ordynariat (APP II)

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
1	Pałac arcybiskupi w Gnieźnie	1846-1939	1
2	Kolegiata i kapituła kolegiaty Św. Marii Magdaleny w Poznaniu	1928-1939	2
3	Kościół oo. Franciszkanów w Poznaniu	1933-1938	3
4	Bazylika gnieźnieńska	1928-1938	4
5	Kolegiata i kapituła kolegiaty św. Piotra i Pawła w Kruszwicy	1928-1939	5
6	Komisja mieszana konserwatorska	1925-1934	6

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
7	Kolegiata św. Jerzego w Gnieźnie	1925-1937	7
8	Zabytki kościelne	1927	8
9	Inkorporacja beneficjum w Krobi stolicy arcybiskupiej w Poznaniu	1927-1937	9
10	Inkorporacja beneficjum w Kamieńcu stolicy arcybiskupiej w Gnieźnie	1928-1939	10
11	Kościół. Varia	1919-1939	11
12	Archiwum i biblioteka archidiecezji poznańskiej	1924-1939	12
13	Dotacje i podatki państwowe	1908-1933	13a
14	Dotacje i podatki państwowe	1836-1908	13b
15	Reforma rolna – parcelacja dóbr kościelnych	1922-1935	14
16	Danina parafialna	1930-1937	15
17	Katolicki Związek Towarzystw Rolników Polskich	1891-1931	16
18	Rada Wyższa Stowarzyszenia Pań św. Wincentego a Paulo	1867-1932	17
19	Rada Wyższa Towarzystwa św. Wincentego a Paulo – Męska	1867-1939	18
20	Archidiecezjalny Instytut Akcji Katolickiej	1924-1937	19
21	Związek Chórów Kościelnych	1926-1939	20
22	Związek Młodych Polek	1919-1934	21
23	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej	1934-1939	22
24	Katolickie Towarzystwo Ochrony Kobiet w Poznaniu	1925-1938	23
25	Katolickie Stowarzyszenie Kobiet	1934-1939	24
26	Katolickie Stowarzyszenie Mężów	1934-1939	25
27	Zakłady kościelne opiekuńcze i wychowawczy nadzór państwowy	1927-1936	26
28	Krucjata Eucharystyczna	1931-1938	27
29	Fundusz Obrony Narodowej	1936-1938	28
30	Personalna ks. Czesława Bogackiego	1924 1935-1939	30
31	Personalna i korespondencja Kazimierza Berkanówny	1926-1939	31
32	Personalna ks. Teofila Wachowskiego	1929-1939	32
33	Personalna ks. Bronisława Wiertła	1932-1933	33
34	Akta personalne ks. Bernarda Woltmana	1933-1939	34
35	Personalna ks. Józefa Jasińskiego	1927-1939	35
36	Zatarg hr. Hutten-Czapski c/a Kuria Arcybiskupia w Gnieźnie	1935-1936	36
37	Zatarg o precedencję: kolegiata poznańska c/a seminarium duchowne	1926-1928	37
38	Zabójstwo śp. ks. Stanisława Streicha. Odgłosy prasy	1938	38
39	Testament śp. Anny Skarżyńskiej	1928-1935	39

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
40	Testament śp. msgr Pawła Gregora	1931-1937	40
41	Testament śp. ks. Wojciecha Duczmala	1937	41
42	Testament Sławomiry Heleny Śmitkowskiej	1930-1935	42
43	Testament śp. Zygmunta Marwega	1931-1937	43
44	Testament ks. Teofila Malkowskiego	1935	44
45	Testament bp A. Laubitza	1939	45
46	Kapituły Metropolitalne w Gnieźnie i Poznaniu	1862-1930	46
47	Kapituła Metropolitalna w Poznaniu	1912-1929 1934	47/3
48	Kapituła Metropolitalna w Poznaniu	1938-1939	47/5
49	Pałac arcybiskupi w Gnieźnie	1921-1938	48
50	Kuria Arcybiskupia w Poznaniu	1925-1938	49
51	Sekretariat dla spraw misyjnych	1926-1937	50
52	Orędzia i rozporządzenia abp E. Dalbora	1916-1925	50/1
53	Orędzia i rozporządzenia abp A. Hlonda	1928-1939	51/2
54	Listy pasterskie kard. A. Hlonda	1932-1938	52/1
55	Autografy niektórych orędzi i listów pasterskich kard. A. Hlonda	1933-1937	52/2
56	Listy pasterskie kard. A. Hlonda	1931-1932	52/3
57	Listy pasterskie-administracja [Kolportaż listów pasterskich]	1932-1936	53/1
58	Wywiady kard. A. Hlonda	1932-1938	53/2
59	Podatki beneficjalne i parafialne	1906-1938	54
60	Agencja rzymska	1913-1938	55
61	Duszpasterstwo wojskowe	1914-1939	56
62	Duszpasterstwo uniwersyteckie	1919-1939	57
63	Uroczystości papieskie	1922-1938	58
64	Świętopietrze	1922-1939	59
65	Duszpasterstwo greko-katolickie	1930-1935	60
66	Duszpasterstwo Niemców-katolików	1917-1930	61/a
67	Duszpasterstwo Niemców katolików	1930-1936	61/b
68	Sądy metropolitalne w Gnieźnie i Poznaniu. Generalia	1867-1868, 1915-1938	62
69	Sąd Duchowny w Poznaniu	1831-1930	63/a
70	Sąd Duchowny w Poznaniu	1931-1936	63/b
71	Sąd Duchowny w Poznaniu	1937-1939	63/c
72	Sąd Duchowny w Gnieźnie	1868-1939	64
73	Opieka polska nad rodakami na obczyźnie	1927 1934	66
74	Katolicki Instytut Wychowawczy	1930-1937	67
75	Instytut Wyższej Kultury Religijnej w Poznaniu	1934-1939	68
76	Związek Kapłanów „Unio Apostolicus”	1917-1938	69
77	Konwikty arcybiskupie	1922-1936	70

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
78	Instytut Zasiłkowej Kasy Emerytalnej	1926-1939	71
79	Związek Gmin Kościelnych m. Poznania	1930-1937	72
80	Szkolnictwo	1928-1939	73
81	Uniwersytet Ludowy na Dalkach w Gnieźnie	1936-1938	74
82	Seminarium Duchowne w Poznaniu	1835-1846	75/1
83	Seminarium Duchowne w Poznaniu	1845-1856	75/2
84	Seminarium Duchowne w Poznaniu	1890-1915	75/4
85	Seminarium Duchowne w Poznaniu	1922-1935	75/6
86	Seminarium Duchowne w Poznaniu	1936-1938	75/7
87	Korespondencja z dyrekcją Drukarni i Księgarni Św. Wojciecha	1928-1937	76
88	Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej	1938	76/a
89	Szpital – zakłady lecznicze	1929-1938	77
90	Szpital „Przemienienia Pańskiego” w Poznaniu	1929-1932	78
91	Rezerwaty biskupie	1916-1934	79
92	Drukarnia – Księgarnia Św. Wojciecha. Generalia	1929-1939	80
93	Drukarnia i Księgarnia Św. Wojciecha. Udziałowcy	1903-1926	81/a
94	Drukarnia i Księgarnia Św. Wojciecha. Udziałowcy	1927-1938	81/b
95	Księgarnia i drukarnia Św. Wojciecha. Zapotrzebowania	1928-1929	82
96	Dyspensy. Generalia	1924-1939	83
97	Dyspensy małżeńskie na mocy <i>facultates quinquennialia</i> . Sprawozdania	1922-1938	84
98	Relacje diecezjalne <i>ad limina Apostolorum</i>	1926-1938	85
99	Seminarium Duchowne w Gnieźnie i Poznaniu. Generalia	1916-1938	86
100	Kuria Arcybiskupia w Gnieźnie i Poznaniu. Generalia	1925-1938	87
101	Seminarium Duchowne w Gnieźnie i w Poznaniu. Deputaci w sprawach dyscypliny	1922-1930	88
102	Seminarium Duchowne w Gnieźnie i w Poznaniu. Czesne	1918-1935	89
103	Wizytacje kanoniczne parafii	1927-1939	90
104	Wizytacje kanoniczne parafii i instytucji kościelnych m. Poznania	1931-1939	91
105	Zatarg Pryl c/a śp. ks. Szukała	1928-1936	92

Dział III: Protektorat Wychodźstwa (APP III)

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
1	Instytut Polski Współpracy z Zagranicą. Varia	1931-1935	1
2	Sprawy wychodźstwa. Generalia	1917 1923-1938	2
3	Opieka polska nad rodakami na obczyźnie	1931-1939	3
4	Światowy Związek Polaków z Zagranicy – Varia	1930-1939	4
5	Rada Organizacyjna Polaków z Zagranicy – Varia	1933-1934	5
6	Towarzystwo Pomocy Polonii Zagranicznej	1936-1938	6
7	Apostolatus Maris	1929-1939	7
8	Wystawa „Polska i Polacy w świecie”	1934	8
9	Komitet Wychowania Narodowego Młodzieży Polskiej z Zagranicy	1932-1935	9
10	Szkolnictwo polskie	1928-1939	10
11	Budżet. Subwencje. Fundusze	1926-1939	11
12	Zjazdy Polaków z zagranicy	1927-1938	12
13	Francja. Budżet. Subwencje. Fundusze	1922-1939	13
14	Francja. Polska Misja Katolicka, Varia	1919-1922	14
15	Francja. Polska Misja Katolicka. Varia	1923	14a
16	Francja. Polska Misja Katolicka. Varia	1924	15a
17	Misja Polska we Francji	1925-1926	15b
18	Francja. Polska Misja Katolicka	1927	15c
19	Francja. Polska Misja Katolicka. Varia	1928	16
20	Francja. Polska Misja Katolicka. Varia	1929-1931	17
21	Francja. Polska Misja Katolicka. Varia	1932-1935	18
22	Francja. Polska Misja Katolicka	1936-1937	19a
23	Francja. Polska Misja Katolicka	1938-1939	19b
24	Francja. Związek Polaków we Francji	1938	20
25	Zjazdy polsko-katolickie. Francja	1930-1939	21
26	Francja. Wizyta J. E. kard. Hlonda we Francji	1934	22a
27	Francja. P[olska] M[isja] K[atolicka]. Varia.	1929-1931	22
28	Francja. Wizyta J. E. kard. Hlonda we Francji	1934	22b
29	Francja. Szkolnictwo polskie	1921-1937	23
30	Francja. Zjednoczenie Polskich Towarzystw Katolickich	1923-1939	23a
31	Francja. Sprawy społeczne	1923 1928-1933	24
32	Francja. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	1938-1939	25
33	„Polak we Francji”	1923-1938	26
34	Francja. Kościół del Assomption w Paryżu	1921 1927-1937	27
35	Rosja Sowiecka. Varia	1923-1938	28
36	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Varia	1904-1927	29

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
37	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Varia	1926, 1928-1932	30
38	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Episkopat Polski	1922-1938	31
39	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Varia	1929-1931	32
40	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	1932-1935	33
41	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	1937	34
42	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	1938	35
43	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	1932-1936	36
44	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Rada Polska Miedzynarodowa.	1936	37a
45	Anglia P[olska] M[isja] K[atolicka]. Generalia	1927-1938	37b
46	Anglia. Budżet. Fundusze. Subwencje	1938	37c
47	Austria	1938-1939	38
48	Afryka	1934	39
49	Argentyna	1922-1939	40a
50	Australia	1928-1938	41
51	Belgia. Wizyta J. E. kard. A. Hlonda	1936	42
52	Akta kancelarii Prymasa Polski w Poznaniu dotyczące się „Strzelca” w Belgii	1932	43
53	Belgia. Generalia	1935-1939	44
54	Belgia. Generalia	1923-1936	44a
55	Czechosłowacja. Generalia	1927-1938	45
56	Czechosłowacja. Szkolnictwo Polskie	1927-1937	46
57	Belgia. Polska Misja Katolicka. Budżet. Subwencje państwowe	1932-1939	47
58	Holandia	1927-1938	48
59	Japonia	1930-1933	49
60	Paragwaj	1932	50
61	Wolne Miasto Gdańsk. Szkolnictwo polskie	1926-1937	51
62	Finlandia	1927-1937	52
63	Ekwador	1927-1935	53
64	Estonia	1932-1938	54
65	Chiny. Mandżuria	1927-1939	55
66	Włochy. Varia	1927-1935	56
67	Ziemia Święta. Kaplica polska Św. Antoniego w Nazarecie	1928-1935	57
68	Ziemia Święta. Varia	1927-1938	58
69	Włochy. Kaplica polska w Loreto w Bazylice Domku Najświętszej Rodziny	1927-1937	59
70	Brazylia	1927-1934	60
71	Brazylia	1935-1938	61
72	Chile	1927-1936	62

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
73	Dania	1922-1933	63
74	Dania	1933-1938	64
75	Wolne Miasto Gdańsk. Varia	1921-1939	65
76	Kuba	1927-1933	66
77	Luksemburg	1928-1939	67
78	Meksyk	1928	68
79	Urugwaj	1932-1938	69
80	Turcja	1927-1938	70
81	Rumunia. Szkolnictwo polskie	1931-1939	71
82	Węgry	1924-1939	73
83	Kursy kultury polskiej dla kleryków i sióstr zakonnych	1935-1938	74
84	Nauka języka polskiego w celach duszpasterskich	1930-1938	75
85	Duszpasterstwo morskie	1929-1937	76
86	Towarzystwo Chrystusowe dla Wychodźców. Seminarium Zagraniczne	1927-1934	77
87	Towarzystwo Chrystusowe dla Wychodźców. Seminarium Zagraniczne	1938-1939	78
88	Towarzystwo Chrystusowe dla Wychodźców. Generalia	1933-1937	79
89	Towarzystwo Chrystusowe dla Wychodźców. Seminarium zagraniczne. Budowa gmachu	1929-1934	80
90	Miscellanea	1922-1939	81
91	Paszporty i wizy	1933-1934	82
92	Paszporty i wizy	1934-1936	83
93	Paszporty i wizy	1938-1939	84
94	Zatarg ks. Stefania c/a ks. Pawlak	1927	85
95	Personalalia ks. Józefa Styp Rekowskiego	1929-1936	86
96	Personalalia ks. Stefana Wullerta	1931-1935	87
97	Personalalia ks. Czesława Krzyszkowskiego	1929-1939	88
98	Personalalia ks. Stanisława Kopecia	1929-1939	89
99	Personalalia ks. Kazimierza Robera	1934-1939	90
100	Niemcy. Personalalia księży objazdowych	1921-1938	91
101	Niemcy – Westfalia – Nadrenia. Varia	1916-1927	92a
102	Niemcy – Westfalia – Nadrenia. Varia	1928-1938	92b
103	Niemcy – Westfalia – Nadrenia. Związek Wzajemnej Pomocy Tow[arzystw] P[olsko] K[atolickich]	1924-1939	93
104	Niemcy. Szkolnictwo polskie	1929-1939	94
105	Ziemia Święta. Dom Polski w Jerozolimie. Generalia	1925-1935	95a
106	Ziemia Święta. Dom Polski w Jerozolimie. Generalia	1934-1939	95b
107	Niemcy. Opieka Polska w Berlinie	1927-1929	96
108	Niemcy. Berlin	1921-1937	97

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
109	Ziemia Święta. Dom Polski w Jerozolimie. Budżet. Fundusze	1927-1938	98
110	Niemcy – Saksonia – Turynia	1921	99
111	Rosja Sowiecka. Księża	1923-1939	100
112	Sachalin	1929-1937	102
113	Jugosławia	1925-1939	103
114	Rumunia	1927-1939	104
115	Portugalia	1935-1936	105
116	Peru	1928-1934	106
117	Łotwa	1923-1939	107
118	Norwegia	1927-1932	108
119	Szwecja	1925-1938	109
120	Szwajcaria	1928-1939	110

Dział IV: Kancelaria wojenna (APP IV)

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
1	Wyjazd z Poznania – podróż do Rzymu – wizy, etc.	1939-1940	OK 1
2	Broszury, okólniki, druki	1939-1940	OK 2
3	Węgry	1939-1940	OK 3
4	Misja Polska w Londynie	1939-1940	OK 4
5	Misja Polska w Paryżu	1939-1940	OK 5
6	Polacy we Francji	1939-1940	OK 6
7	Polacy we Włoszech	1939-1940	OK 7
8	Ambasciata di Polonia presso il Quirinale – Ufficio Stampa	1939-1940	OK 9
9	Anglia	1939-1940	OK 10
10	Belgia i Holandia	1939-1940	OK 11
11	Rumunia	1939-1940	OK 12
12	Ameryka Południowa	1939-1940	OK 14
13	Situazione religiosa delle Archidiocesi di Gniezno e di Poznań, 1939	1939	OK 15
14	Situazione religiosa delle Archidiocesi di Gniezno e di Poznań	1940	OK 15b
15	Stany Zjednoczone i Kanada	1939-1940	OK 16a
16	Stany Zjednoczone i Kanada	1939-1940	OK 16b
17	Ks. Forecki – Paryż (Korespondencja ks. Foreckiego z sekretarzem ks. Prymasa Hlonda w Rzymie)	1940	OK 17
18	Odezwy – Przemówienia	1939-1940	OK 18
19	Poznań	1939-1940	OK 20
20	Korespondencja dotycząca święceń oraz przyjęcia do seminarium	1943-1944	OK 21
21	Korespondencja rodzinna Jego Eminencji	1939-1940	OK 22

Obecna sygn.	Tytuł jednostki	Lata skrajne	Stara sygn.
22	Funkcje i przyjęcia w Rzymie	1939-1940	OK 23
23	Gniezno	1940	OK 24
24	Instytut – Kolegium – Hospicjum i kościół św. Stanisława w Rzymie	1939-1940	OK 25
25	Komitet Pomocy Moralnej przy Prymasie Polski	1939-1940	OK 26
26	Różne kraje Europy (Jugosławia, Szwajcaria, Norwegia, Szwecja)	1939-1940	OK 29
27	Turyń (salezianie)	1939-1940	OK 30
28	Jeńcy wojenni	1939-1940	OK 31
29	Rekomendacje	1939-1940	OK 32
30	Zgromadzenie Chrystusowców (Potulice)	1939-1940	OK 33
31	Kondolencje z powodu upadku Polski	1939	OK 34
32	Ofiary dla uchodźców (ubrania etc.)	1939 -1940	OK 35
33	Ofiary pieniężne (pokwitowania wydatków)	1939-1940	OK 36
34	Celebryty – Litterae Dimissoriales et similia	1939-1940	OK 37
35	Poszukiwania osób w Polsce	1939-1940	OK 38
36	Sprawozdanie z sytuacji Kościoła w Polsce na dzień	8 IV 1940	OK 39
37	Kolonia Polska w Rzymie	1939-1940	OK 8
38	Polska	1939-1940	OK 13
39	Korespondencja z „domami panującymi”	1938-1939	OK 28 (51)
40	Życzenia świąteczne i okolicznościowe	1939-1940	OK 27 (55)

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie (AAG)

Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie. Dział I
sygn. 1823, Archiwum Archidiecezjalne [1956-1968]

Archiwum Prymasa Polski. Dział I

sygn. 169, Pałac prymasowski w Warszawie [1921-1932]

Archiwum Sekretariatu Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie

b. sygn., Księga zajęć 2 IX 1973 – 17 IV 1977.

b. sygn., Notatki ks. Mariana Aleksandrowicza do katalogu Archiwum Prymasa Polski, zeszyt 1

Źródła drukowane

Co do właściwego adresowania, „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, 44 (1927) nr 2, s. 1.

Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, 43(1988) nr 7-8-9, s. 183-185.

Opracowania

- Aleksandrowicz M., Rył J., Zientarski W., *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, w: Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 r.). Informator o materiałach archiwalnych*, red. Cz. Skopowski, Warszawa 1982, s. 85-235.
- Banaszak M., Lenort F., *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, w: Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 r.). Informator o materiałach archiwalnych*, red. Cz. Skopowski, Warszawa 1982, s. 237-487.
- Fąka M., *Kwestia prymasostwa w okresie arcybiskupich rządów kardynała Edmunda Dalbora (1915-1926)*, „Prawo Kanoniczne”, 20 (1977) nr 3-4, s. 109-129.
- Filipiak B., *Niektóre wiadomości o Kardynale Prymasie Augustynie Hlondzie z czasów wojny 1939-1945*, „Sacrum Poloniae Millennium”, 11 (1965) s. 480-491.
- Kosiński S., *August Hlond 1926-1948, w: Na stolicy prymasowskiej w Gnieźnie i Poznaniu. Szkice o prymasach Polski w okresie niewoli narodowej i w II Rzeczypospolitej*, red. F. Lenort, Poznań 1982, s. 319-370.
- Krucki Ł., *Jak powstała Kuria Arcybiskupia w Gnieźnie? O ustanowieniu centralnego urzędu archidiecezji gnieźnieńskiej w dwudziestoleciu międzywojennym*, w: *Kurie (archi)diecezjalne Kościoła rzymskokatolickiego w II Rzeczypospolitej*, red. M. Dębowska, Lublin 2016, s. 17-35.
- Krucki Ł., *Rubrycele i schematyzmy archidiecezji gnieźnieńskiej. Katalog druków przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie*, Gniezno 2016.
- Rybus H., *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 3 (1961) s. 111-404.
- Wilczyński L., *Ordynariat Arcybiskupi w Poznaniu i Kancelaria Prymasa Polski w dwudziestoleciu międzywojennym*, „Ecclesia. Studia z dziejów Wielkopolski”, 1 (2003) s. 261-273.
- Wilk S., *Archidiecezja gnieźnieńska pod rządami arcybiskupów: Edmunda Dalbora (1915-1926) i Augusta Hlonda (1926-1948)*, w: *1000 lat Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, red. J. Strzelczyk, J. Górny, Gniezno 2000, s. 379-394.
- Wilk S., *Archidiecezja gnieźnieńska w II Rzeczypospolitej. Administracja archidiecezji pod rządami kard. Edmunda Dalbora i kard. Augusta Hlonda*, Lublin 1987.
- Wilk S., *Funkcja Prymasa Polski w II Rzeczypospolitej*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 26 (1988) nr 2, s. 161-188.
- Wilk S., *Kancelaria konsystorska w zaborze pruskim na przełomie XIX i XX w.*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 64 (1995) s. 41-47.

Netografia

- <http://www.archiwum.archidiecezja.pl/news/97/56/Zakonczone-oprawianie-teczek-z-Archiwum-Prymasa-Polski.html> (dostęp: 24.06.2017).

ZESPÓŁ ARCHIWUM PRYMASA POLSKI W ZASOBIE ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNEGO W GNIEŹNIE

Streszczenie

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, które zostało powołane do istnienia w 1960 r., skupia w swoim zasobie m.in. Archiwum Prymasa Polski z okresu międzywojennego, wojennego oraz powojennego (do 1948 r.). Archiwum Prymasa Polski w swojej strukturze dzieli się na trzy działy. Dział I (Prymas Polski) obejmuje sprawy związane z szeroko pojmowaną aktywnością kardynałów Edmunda Dalbora i Augusta Hlonda na polu kościelnym i państwowym i w swoim zasobie skupia 228 jednostek archiwalnych. Dział II (Ordynariusz gnieźnieński i poznański) skupia się na sprawach odnoszących się do działalności arcybiskupów Edmunda Dalbora i Augusta Hlonda jako ordynariuszy gnieźnieńskich i poznańskich i obejmuje 105 jednostek archiwalnych. Dział III (Protector Spraw Wychodźstwa) podejmuje różnorodne kwestie związane z aktywnością prymasów okresu międzywojennego wśród Polonii oraz wśród polskich emigrantów i robotników sezonowych, licząc 120 jednostek archiwalnych. Dodatkowo został wyodrębniony dział IV – „okres wojenny”, który liczy 40 jednostek archiwalnych. Archiwum Prymasa Polski stanowi zatem cenne źródło do poznania historii Kościoła, Polski i Polonii w latach 1919-1948.

Słowa kluczowe: prymasostwo; archidiecezja gnieźnieńska; archidiecezja poznańska; Polonia; Kościół w Polsce; dwudziestolecie międzywojenne; relacje Kościół-państwo; kancelaria prymasowska

THE FONDS THE PRIMATE OF POLAND ARCHIVE IN THE ARCHDIOCESAN ARCHIVE IN GNIEZNO

Summary

The Archdiocesan Archive in Gniezno, which was created in 1960, includes, among others, the Primate of Poland Archive from the period of the interwar, war and post-war (until 1948). The Primate of Poland Archive is divided into three sections. Section I (*The Primate of Poland*) encompasses the issues connected with the broadly understood church and state activity of two primates, Edmund Dalbor and August Hlond and it includes 228 archival units. Section II (*the Gniezno and Poznań Ordinaries*) focuses on the issues connected to the activity of Archbishops Edmund Dalbor and August Hlond as the Gniezno and Poznań ordinaries and includes 105 archival units. Section III (*The Protector of Emigration Affairs*) refers to various issues connected with the primates' activity among the Polish community abroad (also among seasonal workers) during the interwar period; it has 120 archival units. In addition, Section IV (*The war period*) was created, which includes 40 archival units. The Primate of Poland Archive is a valuable source for the history of the Church, Poland and the Polish community abroad in the years 1919-1948.

Keywords: primacy; the archdiocese of Gniezno; the archdiocese of Poznań; Polish community abroad; the Church in Poland; interwar period; the Church-state relationships; Primate's office

Translated by Aneta Kiper